

"שובו – שוב – לבצרון"

הרב פרופ' נריה גוטל, נשיא המכללה

תרפ"ט לבית החולים "הדסה" להיודע ע"י הטלפון משלום אחינו בחברון. ויהי כי נודע לו הריגת קדושי-חסידי עליון, ויפול ארצה אחרנית ויתעלף. אחר כך, כאשר שבה רוחו, בכה בכי מר וקרע את בגדיו על בית ישראל ועל עם ה' כי נפלו בחרב, ומשך איזה זמן אחרי זה היה לחמו לחם דמעה ומשקהו דמעות שלישי, ולא היה שם כר לראשו. ומעת ההיא זקנה קפצה עליו, והתחיל להרגיש ייסורים קשים, וזה היה הגורם למחלתו, האנושה אשר ממנה לא עמד (שבחי הראי"ה, עמ' רלה).

בהינתן שבעת התרחשות המאורעות חלק נכבד מההנהגה הציונית נעדר מהארץ בשל שהות בקונגרס הציוני ה-טז שהתקיים בציריך, הרי שהעיניים הפנו אל הרב. ואכן, במידה רבה הרב הוא זה שניהל את המערכה (ראו י' שרביט, "הרב קוק ומאורעות תרפ"ט", קובץ זכרון ראי"ה, ירושלים תשמ"ו). לימים, הנהגתו זכתה לשבחים רבים מצד ראשי היישוב. גם המאמרים שפרסם, "הפליאו את כל היישוב, באותו יום נחטפו העתונים שנתפרסם בהם, ובערב כבר לא היה אפשר להשיג אף גליון אחד [...]. גם ביופיו עשה המאמר רושם מבחינה ספרותית בסגנונו הנמרץ והקולע" (שבחי הראי"ה, עמ' רלב).

אחד ממאמריו פורסם בשעתו ככרוז המופנה ל"אחים יקרים". הכרוז ראה אור כחודשיים אחרי המאורעות הקשים, בחודש תשרי תר"ץ, תחת הכותרת "שובו לבצרון" (לימים נכלל המאמר בספר מאמרי הראיה, ב, עמ' 360–362). לוז הכרוז נסמך על מדרש חז"ל (במדבר רבה יא, ב; שיר השירים רבה ב, ג ועוד), על אודות הגואל ותהליך הגאולה: "כגואל הראשון כך גואל האחרון. הגואל הראשון – זה משה – נגלה להם וחזר ונכסה מהם [...]. אף גואל האחרון נגלה להם וחזר ונכסה מהם". תנודתיות של גאולה: גילוי וכיסוי, וגילוי וחזר חלילה. בעת החדשה, חיבת ציון ואחריה "הציוניות", ולבסוף הצהרת בלפור, סימנו קו של עלייה ושל התקדמות: "גילוי", ש"הוא עד ראייה על מפלאות תמים דעים, גואל ישראל וקודשו". דא עקא, "האותות הגדולים הללו הלכו ונטשטשו מתוך תגרת היד של השמוש המעשי המתעמרת בהם"

"שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך" (דברים לב, ז)
"הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם" (ישעיה נא, ב)

השבועות האחרונים אינם קלים לעם ישראל. משנאינו נשאו ראש ופיגועים מתרחשים ברחבי הארץ כולה. ההתמודדות נעשית במגוון דרכים, רובן פיזיות ומיעוטן מדיניות, ואולם ברור שבראש ובראשונה רוח האומה והחוסן הלאומי הם העומדים למבחן, שכן בהם רוצים לפגוע. בשל כך, ודאי ראוי לנו, כמכללה העוסקת בהכשרת מחנכים ומורים, לתת את הדעת לאתגר החינוכי שלפנתנו.

במקרים כאלה צריכים אנחנו להפנות מבט לקדמונינו, ללמוד כיצד הם התמודדו עם אירועים מקבילים. לאירוע אחד כזה, ולהנהגה אחת כזו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל, ניתן להלן דעתנו, בקצרה. חודש מנחם אב תרפ"ט (1929) היה קשה מאוד ליישוב היהודי בארץ ישראל. הערבים פשטו על מוצא, הר-טוב וכפר אוריה, ולשיא הגיעו הדברים בעיר בחברון, שם התחולל טבח ונרצחו 67 יהודים. ימים ספורים אחרי כן נרצחו 18 יהודים בצפת. במקביל נעשו ניסיונות פשיטה של הערבים בשפלה, בעמק, בגליל, בירושלים, בתל אביב ובחיפה. במהלך המאורעות נרצחו 133 יהודים. תגובת שלטונות המנדט הייתה לא רק רופסת, אלא גם מקוממת: צידוד בעמדה הערבית, דו"ח מאשים נגד היהודים, המלצות מגבילות ביותר על היהודים, ואף "ספר לבן" שצמצם עלייה ורכישת קרקעות. היישוב היהודי סער. אירועים אלה – ממש כמו האירועים הנוכחיים – נתלו בענייני הקודש והמקדש: היום הנושא הוא הר הבית, אז הנושא היה הכותל. זאת ועוד, ממש כימינו, גם מאורעות תרפ"ט נבעו מהסתה פרועה ושקרית.

הרב קוק נמנה על ראשי מביעי העמדה היהודית בנדון, ולא בכדי. לא זו בלבד שהרב היה מעורב, ככלל, בהתיישבות היהודית המתפתחת ולכן האירועים היו קשים לו וכואבים, אלא שמיקוד העילה בענייני קודש ומקדש, וביותר הפגיעה בבני תורה ותלמידי חכמים, זעזעו אותו מאוד. רבי אריה לויין תיאר:

אלה אזכרה בחרדת הקודש, הרגעים המוזעזעים את כל נימי-הלב, ויישאר זה חקוק בלבבי, בעת שנלוויתי עם רבנו בשנת

(בירושלים, בחברון, במוצא, ובצפת, וביתר המקומות הקדושים אשר בארצנו הקדושה), ואשר החריבו נאות יעקב אשר נבנו במסירות נפש ועמל דורות, ואשר זעזעו את כל יסוד קיום ישובנו בארץ ישראל. הכיסוי הזה אשר נכסה הגואל, ההולך לפנינו ברוח ד' מצעדי ישוב הארץ ושיבת בני לגבולם, אמנם נורא ואיום הוא, יש בו צדדים שהוא עולה במחשכיו על כל הירידות אשר סבלנו מאז התחיל ישובנו להבנות. אבל ברור הדבר, שלפי הערך של הכסוי הזה גדול יהיה האור אשר יגלה, בצאת החלק של תכונת הגאולה, המונח תחת ערימת החושך הגדול הזה, לחירות מתוך מאסרו.

הרב חתם בתקווה ובאמונה: "כימי קדם, כקול רעם בגלגל ירעים קול גדול באזני כל האומה כולה, כל קהל עדת ישראל לכל פזוריהם ומפלגותיהם, וחדור יחדור ללב כל העם מקצה וישמע בכל התפוצות, קול אומר קרא: חזקו ונתחזקה בעד עמנו וערי אלהינו". ונאמר עתה גם אנחנו: אמן.

*

"שובו לבצרון אסירי התקוה" (זכריה ט, יב)

- תמצית דברים שנשא נשיא המכללה בהתכנסות סטודנטיות המכללה, לרגל האירועים האחרונים.

– שלב של כיסוי. ברם אחריו בא שוב תורו של שלב ה"גילוי", וזאת, כותב הרב, ניתן לראות ממש בחוש: כל מי שהוא עוקב את סדרי הישוב, מראשית צעדיו עד עכשיו, יכול הוא להראות בחוש, איך שמכל ירידה אשר סבלנו נצמחה אח"כ עליה והתפתחות יותר גדולה, וצעד של דליגה לטובה יצא מכל משבר. במהלך הישוב ישנן לזה דוגמאות רבות. ומה יש לדבר על דבר הירידה הגדולה והמשבר הגדול של תקופת המלחמה והארבה שנצטרף עמה, אשר כל לב חרד לשקיעת ישובנו ונפילתו המוחלטת. והנה ראינו עין בעין איך שמתוך המחשכים יצא לנו אור גדול, והישוב המצומצם רחבו גבוליו ובאה ארץ ישראל למדרגתה הישובית שהיא עומדת בה היום. הרי ראינו במדה זעירה את הגואל שנכסה וחזר ונגלה לנו.

הליך היסטורי זה של שפל ושל גאות, שב ומתרחש לנגד עינינו, קובע הרב נוכח מאורעות תרפ"ט, שלב "כיסוי" שבע"ה יביא ל"גילוי" גדול:

ומזה עלינו ללמוד ולקחת לקח טוב, שלא להיות נופלים ברוחנו גם מחרדתה של הנפילה הנוראה אשר נפל ישובנו כעת על ידי הרשעים הרוצחים הטמאים אשר הרגו בזדון חסידי עליון, גדולי התורה והיראה

הרהורים חינוכיים:

1. מה הם היתרונות של עיון במעשי רבותינו בעבר כדרך להתמודדות?
2. הרב שנשא את דברי החיזוק מתואר כמי שהתמוטט בפתחו של בית חולים הדסה. מה ניתן ללמוד מכך? כיצד נצליח להעביר מסר מורכב של גודל השעה בתקופה של אתגלתא דגאולה לצד הזדהות עם הכאב ומתן מקום לפחד ולחששות?
3. מה בכל זאת השוני בין התקופה שהרב מדבר עליה לתקופתנו-אנו?

חסביב לדפים

- א. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי החינוך והחיים, המתאימות לרוח של 'בעין חינוכית', מוזמנת לשלחן אליי: vizel@orot.ac.il
- ב. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי 'בעין חינוכית'. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il
- ג. מומלץ לשמור על דפי 'בעין חינוכית' לשימוש עתידי.
- ד. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.